

Transitie naar een cultuur van geven, ontvangen en adaptie

Meino Smit heeft met zijn proefschrift *De duurzaamheid van de Nederlandse landbouw* een indrukwekkend beeld uitgewerkt van duurzame landbouw waarin niet de machine, maar de mens weer voorop staat. Er wordt nu indirect beslag gelegd op veel energie, grond en arbeid om primaire landbouw mogelijk te maken. Daarom wordt de productiviteit en de duurzaamheid van onze hedendaagse landbouw veel te positief beoordeeld. Landbouwgrond is de grond van ons bestaan (Smit, Meino 2018: Stellingen 1,6; Kleis, Roelof 2018: <https://resource.wur.nl/nl/show/Landbouw-in-2040-meermens-minder-machine.htm>).

De landbouw is de afgelopen 100 jaar voornamelijk financieel gestuurd, waarbij de rendementen op korte termijn leidend waren. De biologisch-dynamische landbouw gaat echter uit van wat de bodem nodig heeft om het geheel te verbeteren. Hierbij ontwikkelt iedere boer een weerbaar bedrijfsgeheel, waarbij hij (of zij) controle

oor symptoombestrijding vervangt door een structureel in zichzelf oplossend vermogen. Het gaat er om dat hij een biodiversiteit geheel creëert waarin de aarde met al het leven, inclusief de mens, passend in het bedrijfsgeheel aanwezig kan zijn.

Zoals Meino Smit aantoont, is het huidige landbouwkundig denken niet passend om de transitie naar een duurzame en opbouwende landbouw te ontwikkelen. Juist bij oplossingen voor de grote uitdagingen van deze transitie moeten oplossingen gevonden worden vanuit een ander perspectief. De biologisch-dynamische landbouw is daarin voorloper. Ieder bedrijf kan een eigen bedrijfsindividualiteit ontwikkelen waarin de bodem centraal staat en waarbij de mens dienstbaar is aan het geheel. persoonlijke ontwikkeling is de motor van verdere ontwikkeling van de landbouw en van onze wereldcultuur. Iedere boer zal voor zijn bedrijf weer andere accenten leggen.

Zelfs in de praktijk van de biologisch(-dynamisch)e landbouw is dit holistische uitgangspunt nog geen gemeengoed. Het gangbare financiële krachtenveld met zijn denken op korte termijn is niet zomaar te weerstaan. In afhankelijkheid van toeleveranciers, afnemers, erfbetreders, regelgeving en financiële verplichtingen moet je soms wel mee in een systeem, waarin meer verdiend wordt áán de landbouw dan in de landbouw. Het is nodig om te komen tot volkomen nieuwe relaties tussen mensen (burgers en boeren) en de aarde waarmee we samenleven. Bij elke bedrijfsbeslissing zal de boer steeds dienen te reflecteren wat dit betekent voor de lange termijn. De vragen die hierbij gesteld dienen te worden zijn: wordt de bodem hier beter van? Is het goed voor de biodiversiteit en het draagvlak voor het geheel? Zijn de dieren dienend aan dit geheel? Kan ik mijzelf hierin ontwikkelen? Draagt het bedrijf bij aan een brede cultuurtransitie, die leidend is in een brede maatschappelijke transitie naar een samenleving waarin de aarde, met al haar leven, basis is van verdere ontwikkeling?

Onze huidige cultuur van nemen en controle (beheersing) loopt op vele fronten tegen onmogelijkheden aan, zoals Meino Smit ook aangeeft. Theorie U van Otto Scharmer geeft inzicht in de situatie waarin onze westerse dominante cultuur zich bevindt. Het diepste gedeelte van de U (presencing) geeft een beeld van een overgangssituatie: de bewustwording die nodig is voor verdere ontwikkeling naar een nieuw paradigma. Biologisch-dynamische landbouw kan

leidend zijn in het ontwikkelen van nieuwe maatschappelijke inzichten. Iedere BD-boer loopt voorop en zal zijn eigen keuzes maken.

Met het centraal stellen van geven, de aarde en het leven in onze nieuwe cultuur (bevrijding), zal de aarde weer groen en vruchtbaar worden. Immers vanuit de kosmos, de zon, wordt de aarde het leven gegeven. Wij als aardebewoners zijn verantwoordelijk dat dit geven op alle maatschappelijke vlakken leidend wordt.

*“Aarde droeg het in haar schoot
Zonlicht bracht het rijp en groot
Zon en aarde die ons dit schenken
Dankbaar zullen wij aan U denken
En de mensen niet vergeten
die het bereidden tot ons eten”* WG

“Het is ontstellend duidelijk geworden dat onze technologie onze menselijkheid heeft overschreden.”

Albert Einstein.

**Piet van
IJzendoorn**
zonnehoeve.
net

Initiator Derk Klein Bramel overleden

“Ik vind dat we iets met het proefschrift van Meino moeten doen” opperde Derk Klein Bramel direct na het verschijnen daarvan. Dus nam hij het initiatief om daar ook iets mee te doen. Dat was Derk ten voeten uit, direct de daad bij het woord voegend. En daarmee stond hij ook aan de basis van deze uitgave van Dynamisch Perspectief. Op 22 juni 2019 is hij plotseling overleden.

Derk Klein Bramel was jarenlang actief in de antroposofie en de biologisch-dynamische landbouw. In het bestuur van de BD-Vereniging maakten we hem mee als iemand die keer op keer een concreet initiatief wist op te pakken, uit te werken en uit te voeren. De vele aanwezigen op de afscheidsbijeenkomst waren een levendige getuigenis van de talrijke initiatieven en organisaties waarmee Derk was verbonden en die – in zijn persoon, of door zijn activiteiten – ook met elkaar waren verbonden. Een verbinding waarin een enorme kracht kan liggen. LA

Meino Smit, akkerbouwer, promoveerde op een onderzoek naar de duurzaamheid van de landbouw van 1950 tot nu. Hij ontwierp een scenario voor de landbouw in 2040, met meer menselijke arbeid en minder energie-input. In zijn proefschrift prikt hij de mythe door dat de huidige technisch-industriële landbouw zo efficiënt zou zijn: In 1950 leverde de landbouw net iets meer energie op dan erin was gestopt. In 2015 is de input per hectare ruim zes keer zo hoog als de output. Op bdvereniging.nl/duurzaam is het dossier “duurzame landbouw” aangemaakt, passend bij dit themanummer. Daar kun je het proefschrift van Meino Smit bekijken, een uitgebreid interview met Meino Smit lezen en andere interessante achtergrondinformatie vinden over het thema “duurzame landbouw”. Lees op p.31-33 in deze DP Meino's artikel “Duurzame landbouw, wat is dat?”

